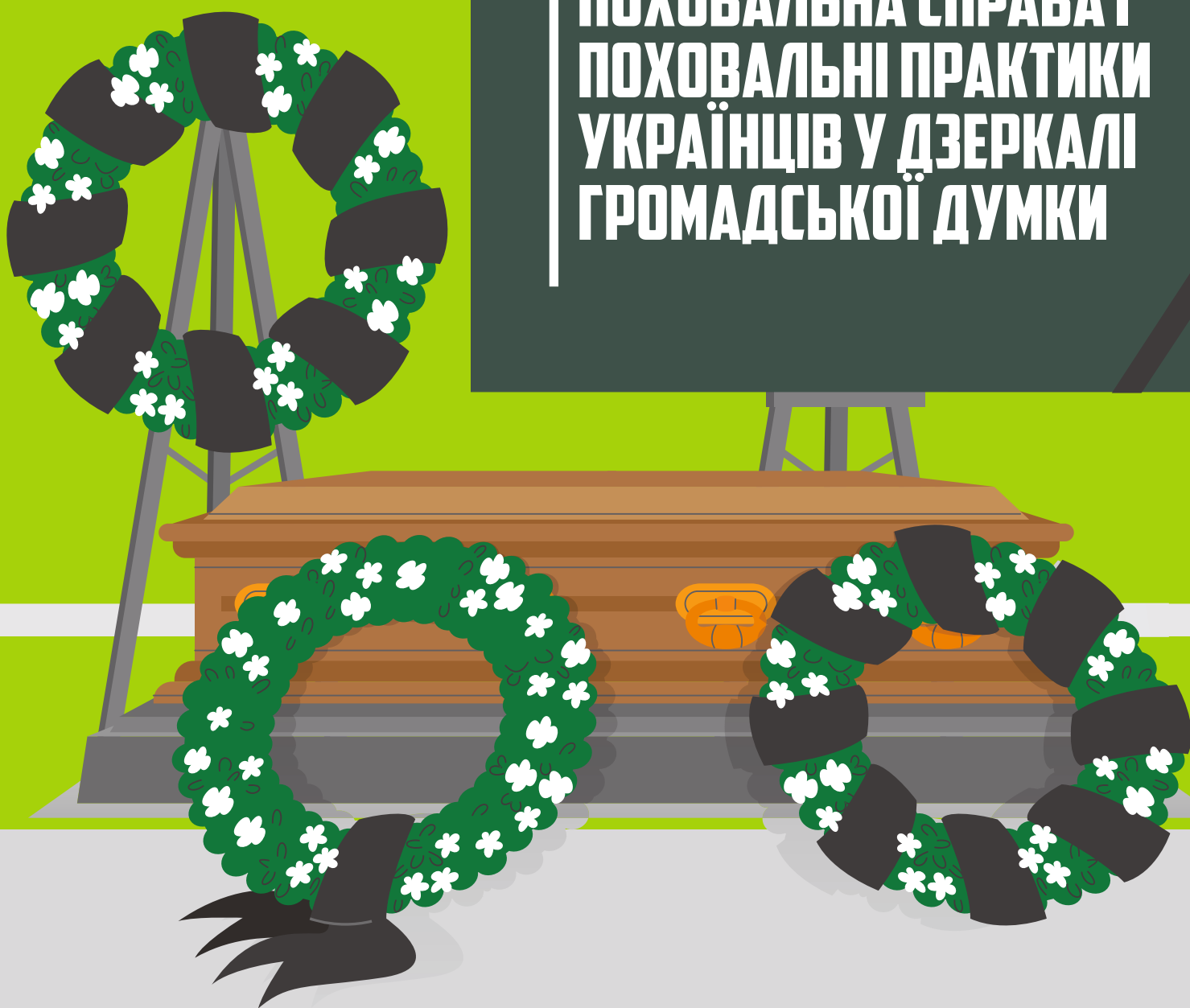

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
**ПОХОВАЛЬНА СПРАВА І
ПОХОВАЛЬНІ ПРАКТИКИ
УКРАЇНЦІВ У ДЗЕРКАЛІ
ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ**

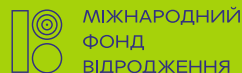

Баласанян В., Калашнікова О., Колесников О. Поховальна справа і поховальні практики українців у дзеркалі громадської думки. - Одеса: ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», 2021. - 45 с.

Рецензентка: голова Правління ГО «Рада захисту конкуренції та споживачів», співзасновниця платформи «Ліга антитрасту» Агія Загребельська.

В аналітичній записці представлені результати всеукраїнського опитування громадської думки, репрезентативного для населення України віком від 16 років і старше. Опитування проведене дослідницькою агенцією Info Sapiens на замовлення ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» у вересні 2021 року в рамках щомісячного омнібусу. Результати опитування розкривають, з якими проблемами стикаються українці при здійсненні поховання померлих; що для них має найважливіше значення в питаннях поховання, та які дії і ритуали, пов'язані з похованням, вони найчастіше практикують; як громадяни ставляться до різних способів поховання померлих та якою мірою готові ними користуватися.

Дослідження буде корисним політичним діячам і державним службовцям, які дотичні до формування та реалізації державної політики у сфері поховальної справи і ритуальних послуг, лідерам місцевого самоврядування, науковцям та експертам, які вивчають цю сферу, а також суб'єктам господарювання, які надають ритуальні послуги, незалежно від форми власності.

Дослідження проведене Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація сприяння самоорганізації населення» за сприяння Міністерства розвитку громад та територій України в рамках Ініціативи з розвитку аналітичних центрів, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. Думки та позиції, викладені у цій публікації, не обов'язково відображають позицію Посольства Швеції в Україні, Міжнародного фонду «Відродження» та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE).

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

альтернативний спосіб поховання	будь-який спосіб переробки і/або захоронення тіла померлої людини, відмінний від інгумації
біопоховання (екопоховання)	захоронення праху померлої людини у спеціально відведеному місці на території лісу, парку чи іншої зеленої зони без установаження намогильних споруд та з використанням матеріалів, які швидко розкладаються
інгумація	спосіб поховання, який передбачає поміщення тіла померлої людини в труну із подальшим захороненням у могилі чи склепі
кладовище	спеціально відведена земельна ділянка з облаштованими могилами, колумбаріями чи іншими будівлями / спорудами, призначеними для здійснення поховання та утримання місць поховання
колумбарій	спеціально відведене місце з облаштованим сховищем для урн із прахом померлих
колумбарна ніша	обладнане місце в колумбарії для розміщення урн із прахом померлих
крематорій	спеціальна інженерна споруда з обладнанням, призначеним для спалювання тіл померлих
кремація	спосіб переробки тіла померлої людини на прах шляхом його спалювання
місце поховання	кладовище, колумбарій або інша будівля чи споруда, призначена для здійснення поховання померлих
могила	місце на кладовищі, призначене для здійснення поховання померлих шляхом інгумації
промесія (або кріомасія)	спосіб переробки тіла померлої людини на прах шляхом його заморожування з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації
ресомасія (рідка кремація)	спосіб переробки тіла померлої людини на прах шляхом його розчинення у лужному розчині
спосіб поховання	спосіб, в який здійснюється переробка і/або захоронення тіла померлої людини
урна з прахом	ємність, призначена для збереження праху померлого

ВСТУП

Щороку в Україні помирає не менше півмільйона людей, а ось місць для їх поховання стає дедалі менше. Нові кладовища й колумбарії майже не будуються, ресурс старих невпинно вичерпується. [За даними Мінрегіону](#), в Україні налічується 33 тисячі кладовищ і колумбаріїв, причому впродовж останніх семи років їх кількість суттєво не змінилася. Проте частка серед них закритих, тобто таких що вичерпали свій ресурс, неухильно зростає, тож нині є потреба в облаштуванні щонайменше 500 нових кладовищ. Проблема особливо гостро постала у великих містах, хоча й для малих громад вона часом теж дуже актуальна.

З іншого боку, альтернативні способи поховання в Україні майже не розвиваються. З-поміж таких альтернатив у нас, за законом, можлива лише кремація із подальшим розміщенням праху в колумбарній ніші, захороненням його в могилі або ж розвіюванням. Однак на всю країну працюють лише три крематорії – в Києві, Одесі та Харкові, а їх потужності завантажені наповну. Тож для більшості українців цей спосіб поховання є недоступним. У 2020 році частка кремацій у загальній кількості поховань в Україні склала лише 8%, решта ж померлих були захороненні традиційним способом інгумації.

Ситуація вимагає якнайшвидших системних реформ у сфері поховання, однак поки що і держава, і органи місцевого самоврядування, здебільшого, обмежуються точковими діями, які лише «гасять пожежі». Натомість, комплексні рішення мали би поєднувати три шляхи вирішення проблеми: розширення меж діючих кладовищ і будівництво нових, запровадження механізмів повторного використання існуючих могил, зокрема покинутих, а також заохочення розвитку альтернативних способів поховання.

Заразом слід урахувувати, що поховальна справа є винятково чутливою сферою, в якій будь-які політичні рішення мають бути виважені, збалансовані та добре прокомуніковані із суспільством. Тому для їх прийняття дуже важливо знати, як ці рішення можуть бути сприйняті громадянами, як загалом українці ставляться до альтернативних способів поховання та чи готові ними користуватися, якими є основні риси культури поховань та пам'яті за померлими в Україні тощо.

Це дослідження покликане заповнити відповідні прогалини у знаннях та надати важливі дані, необхідні для формування та реалізації цілісної й ефективної державної політики у сфері поховання та ритуальних послуг в Україні. Воно було проведене шляхом опитування громадської думки щодо актуальних поховальних практик та ставлення населення на різних, зокрема альтернативних, способів поховання померлих.

Дослідження проведене Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація сприяння самоорганізації населення» за сприяння Міністерства розвитку громад та територій України в рамках Ініціативи з розвитку аналітичних центрів, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Опитування проводилося з 9 по 30 вересня 2021 року. Формування вибірки та збір даних забезпечені дослідницькою агенцією Info Sapiens у рамках щомісячного омнібусу.

Короткий опис методології:

- опитано 1000 респондентів віком від 16 років по всій Україні;
- географія: вся Україна за винятком АР Крим та непідконтрольних територій Донецької і Луганської областей;
- метод опитування – особисте інтерв'ю вдома у респондента з використанням планшетів (CAPI);
- для побудови вибірки застосовувались дані Державної служби статистики України щодо складу населення України станом на 1 січня 2020 року;
- максимальна теоретична похибка складає 3,2%.

Склад макрорегіонів (класифікація Info Sapiens):

- Місто Київ.
- Північ: Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська області.
- Захід: Волинська, Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області.
- Центр: Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська області.
- Південь: Одеська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська області.
- Схід: Луганська, Донецька, Харківська області.

Контроль якості даних польового етапу дослідження: 82% вибірки пройшли контроль якості – телефонний контроль. Крім того, за допомогою спеціального програмного забезпечення був проведений 100% логічний контроль.

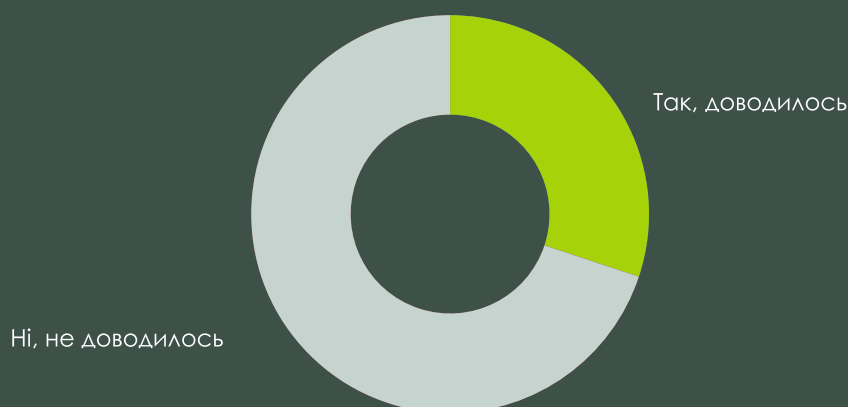
Обробка даних: статистичні ваги забезпечують 100-відсоткову відповідність вибірки соціально-демографічній структурі населення віком від 16 років та старше за критеріями статі, віку, регіону та розміру населеного пункту, відповідно до даних Державної служби статистики України станом на 1 січня 2020 року.

ДОСВІД ТА ПРАКТИКИ ПОХОВАННЯ ПОМЕРЛИХ

Упродовж останніх п'яти років майже третині опитаних (**30,1%**) доводилося ховати своїх родичів чи інших близьких людей. Саме ця частина респондентів мала змогу поділитися відповідним порівняно свіжим досвідом, в тому числі й про проблеми, з якими вони стикалися при організації поховання померлих.

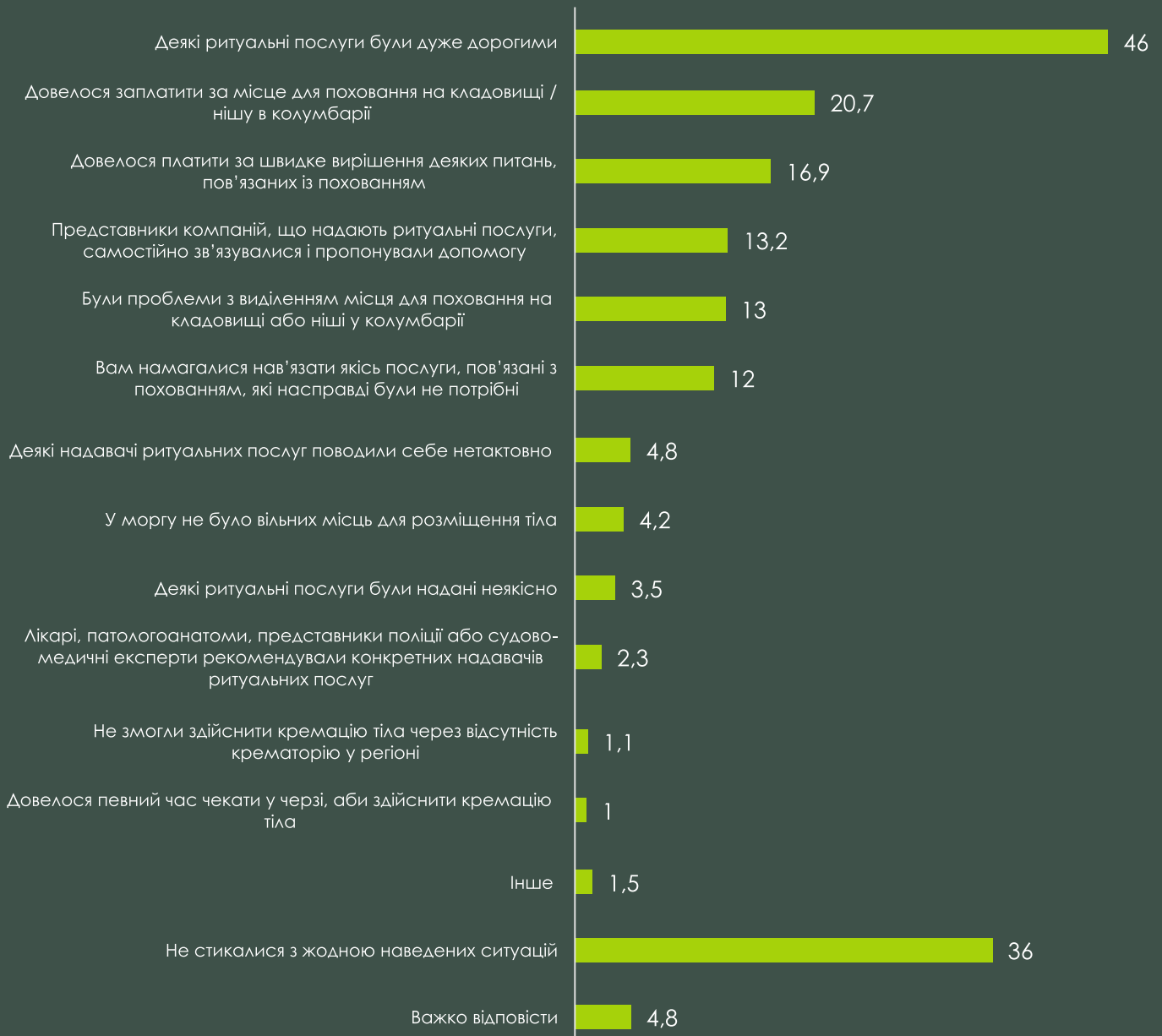
Чи доводилося Вам протягом п'яти останніх років ховати родичів чи інших близьких людей?

Найбільша частка з них (**46%**) як проблему зазначили, що деякі ритуальні послуги були дуже дорогими. Крім того, респонденти порівняно часто стикалися з корупційними проявами: **20,7%** довелося заплатити за місце для поховання на кладовищі або нішу в колумбарії; **16,9%** довелося платити за швидке вирішення деяких питань, пов'язаних із похованням. Також до **13,2%** опитаних звертались і пропонували допомогу представники компаній, які надають ритуальні послуги, що вказує на імовірне розкриття конфіденційної інформації про померлих; у **13%** були проблеми з виділенням місця для поховання на кладовищі або нішу в колумбарії; **12%** стикалися зі спробами нав'язати їм якісь послуги, які насправді були непотрібні.

З іншого боку, 36% респондентів, які впродовж останніх п'яти років ховали померлих, не стикалися з жодною з наведених проблемних ситуацій. А частки тих, хто стикався з якимись іншими проблемами, є незначними.

Чи стикалися Ви з якимись із наведених нижче ситуацій при організації поховання Ваших близьких? (% від тих, кому протягом п'яти останніх років доводилося ховати родичів чи інших близьких людей)

Щодо поховальних практик, то більшість українців при організації поховання виконували такі дії та ритуали: організовували поминальний обід у день поховання – **69,2%**, покладали на місце поховання штучні квіти або вінки – **64,0%**, покладали на місце поховання живі квіти – **63%**, відвідували місце поховання через певний час після похорону – **61,8%**, організовували поминальний обід через певний час після поховання – **58,5%**, молилися за упокій померлої людини – **54,5%**, замовляли відспівування померлого в день поховання (або інші подібні обряди) – **53%**, тримали траур упродовж певного часу – **50,8%**, замовляли служби чи інші релігійні обряди за упокій у храмі – **49,6%**, роздавали їжу чи подарунки за поману – **46,4%**.

Як бачимо, більшість цих практик так чи інакше пов'язані з релігією, причому насамперед співвідносяться із християнськими традиціями.

Які з наведених дій і ритуалів Ви виконували при організації поховання та подальшого вшанування пам'яті Вашої близької людини? (% від тих, кому протягом останніх п'яти років доводилося ховати родичів чи інших близьких людей)

Щодо виключно світських практик, то крім покладання квітів і вінків, поширеною дією також є направлення тіла до моргу для проведення судово-медичної експертизи, яке згадали **40,8%** опитаних, що ховали близьких людей упродовж останніх п'яти років. Хоча тут радше йдеться про виконання вимог законодавства, яке в певних випадках вимагає це зробити обов'язково. Також **43,1%**, замовляли в моргу послуги з омивання й одягання тіла, **27,2%** – залишали тіло в моргу на зберігання, **22%** – організовували публічне прощання з померлою людиною у залі або храмі.

Водночас опитування показало, що найменш поширеними поховальними практиками є бальзамування тіла – ним користувалися лише **7,8%** опитаних, які ховали померлих упродовж останніх п'яти років; а також замовлення музичного супроводу чи оркестру під час поховання (**4,9%**), розміщення дописів-споминів у соціальних мережах (**2,6%**), організація почесного салюту під час поховання (**1,2%**), розміщення фото/відео споминів на веб-ресурсах (**0,7%**) та некрологів у засобах масової інформації або на сайтах в Інтернеті (**0,6%**).

СТАВЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ДО СПОСОБІВ ПОХОВАННЯ

Лише близько чверті опитаних (**26,5%**) задумувалися про те, в який спосіб хотіли би бути поховані після смерті, в той час як більшість українців про це поки що не думали.

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті?

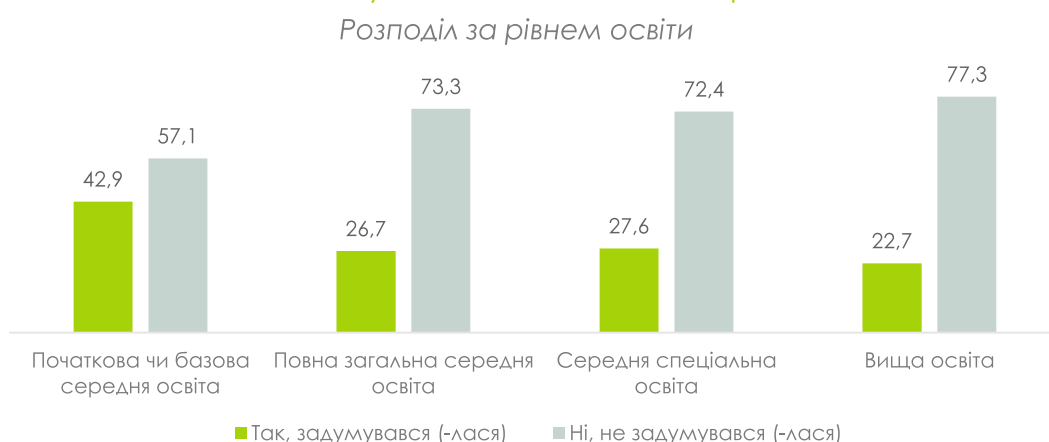
Очікувано, що люди старшого віку більш схильні задумуватися над цим: серед респондентів у віці понад 60 років таких майже половина.

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті?

Відповіді респондентів на це питання також різняться залежно від матеріального становища та рівня освіти. Більше над питанням поховання задумуються громадяни з низьким рівнем доходу (**35%**). А серед людей із початковою чи базовою середньою освітою цей показник майже вдвічі вищий (**42,9%**), ніж серед людей із вищою освітою (**22,7%**).

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті?

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті?

З-поміж тих респондентів, які задумувалися про те, в який спосіб хотіли би бути поховані після смерті, дві третини (**67,8%**) віддають перевагу традиційному способу поховання – інгумації. Ще **22,1%** висловили прихильність кремації, а **5,1%** заявили, що їм все одно, в який спосіб бути похованими.

Якщо Ви задумувалися про те, як хочете бути поховані, то
якому способу Ви схильні віддати перевагу?

Усім респондентам, незалежно від того, чи вони задумувалися про своє поховання після смерті, було запропоновано висловити своє ставлення до різних способів переробки і поховання тіла померлої людини. Відповіді засвідчили, що найбільша частка опитаних (**90,6%**) ставляться позитивно або скоріше позитивно до закопування труни з тілом у могилі. Крім того, загалом позитивні оцінки переважають і щодо кремації – **53,5%**.

До інших альтернативних способів поховання ставлення наразі є скоріше негативним або абсолютно негативним. Однак при цьому значна частка респондентів не змогли оцінити деякі інноваційні альтернативні способи, як-от ресомація чи промесія. Це може вказувати, що українці загалом мало з ними знайомі, що впливає на їх оцінки.

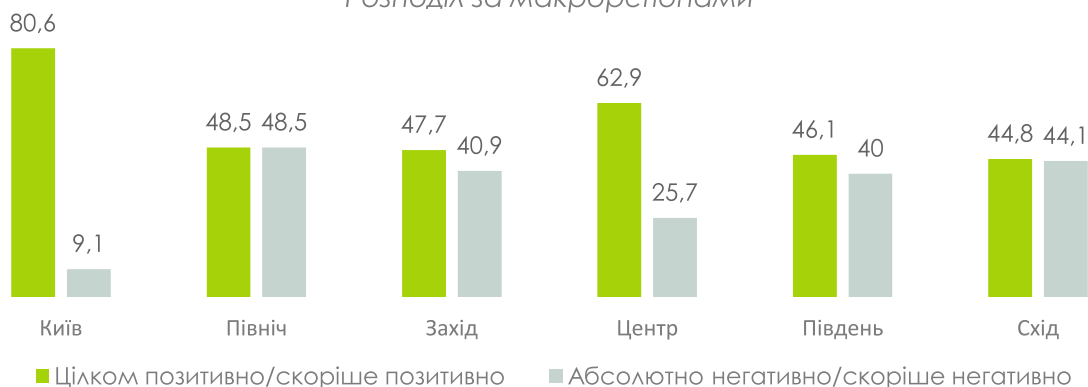
Ставлення опитаних до різних способів поховання померлих

Певні відмінності спорстерігаються у ставленні до різних способів поховання у розрізі макрорегіонів та залежно від розміру населеного пункту. Так, у Києві позитивне ставлення до кремації висловили **80,6%** респондентів, а в Центрі – **62,9%**, що загалом вирізняється на тлі інших макрорегіонів. До підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу позитивне ставлення переважає над негативним у Києві (**69,7% проти 15,8%**) та на Сході (**54,5% проти 37,3%**).

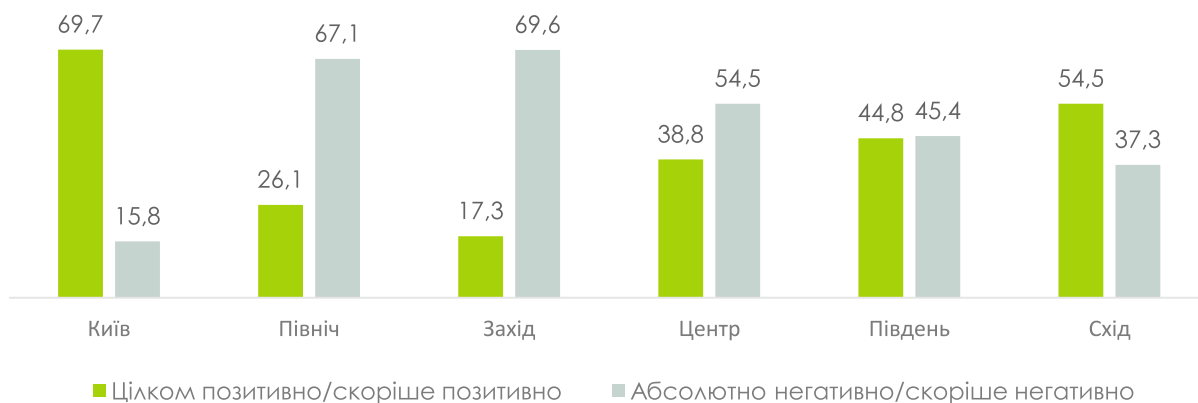
У цілому, жителі Києва є більш лояльними до альтернативних способів поховання, ніж населення інших макрорегіонів. У великих містах також переважає позитивне ставлення до захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання) – **54,5%** та до підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу – **62,8%**.

Ставлення до кремації Розподіл за макрорегіонами

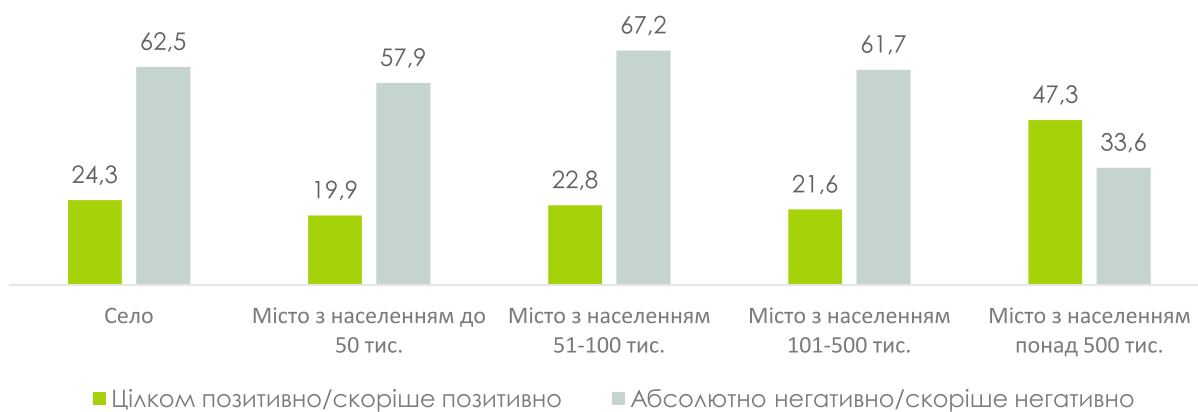
Ставлення до підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючю могилу

Розподіл за макрорегіонами

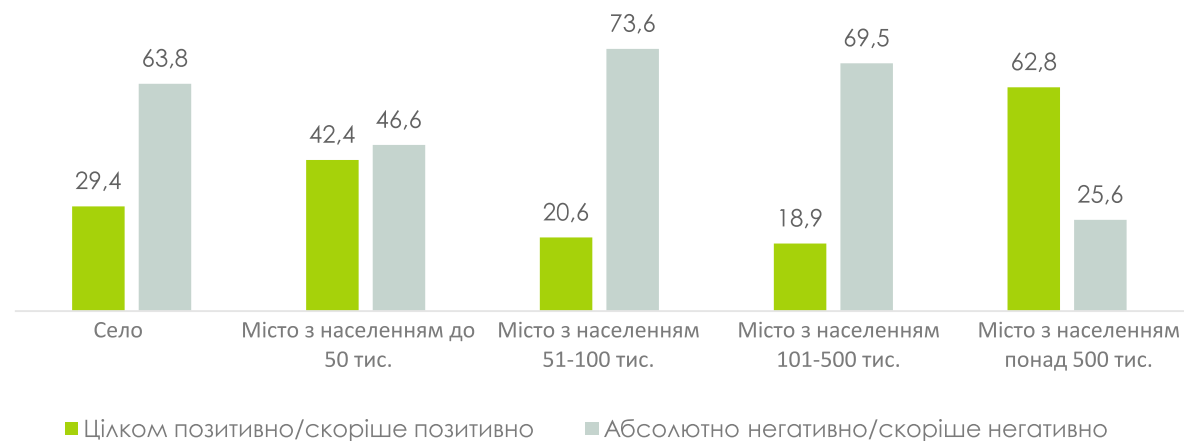
Ставлення до захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання)

Розподіл за розміром населеного пункту

Ставлення до підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючю могилу

Розподіл за розміром населеного пункту

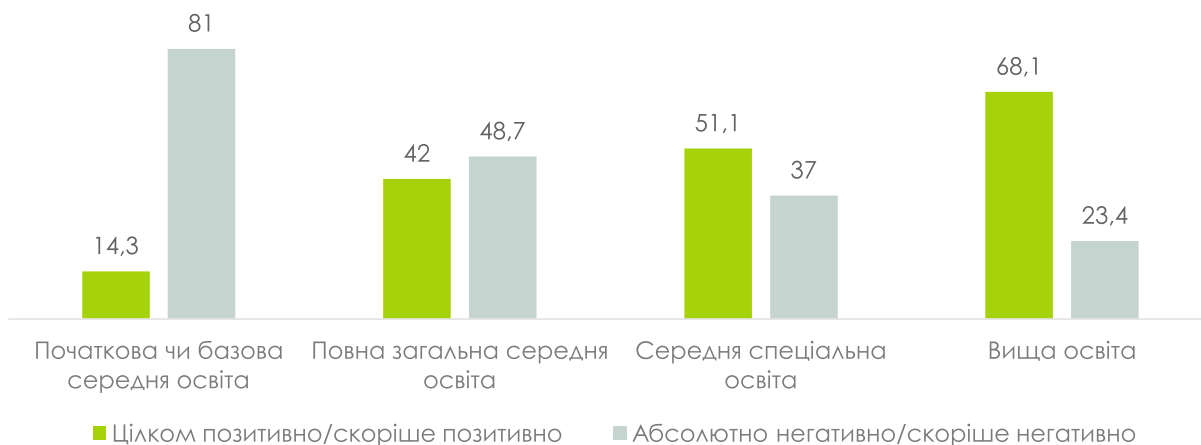

Існують також відмінності у ставленні до способів поховань залежно від рівня освіти. Серед людей із початковою чи базовою середньою освітою переважає негативне ставлення навіть до кремації – **81%**, в той час як серед людей з вищою освітою цей показник становить **23,4%**. Також негативне ставлення до кремації переважає в людей із гіршим матеріальним становищем. Загалом же тренди вельми чіткі: чим вищий рівень освіти і краще матеріальне становище, тим більш позитивне ставлення до кремації.

Серед людей, що не сповідують жодної релігії, навпаки, переважає негативне ставлення до традиційного способу поховань – інгумації (**75%**). Крім того, респонденти, що не віднесли себе до жодної релігії та респонденти, які визначають себе як православні без приналежності до певного патріархату, схильні більш позитивно ставитися до підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу, на відміну від респондентів, які відносять себе до конкретної церкви.

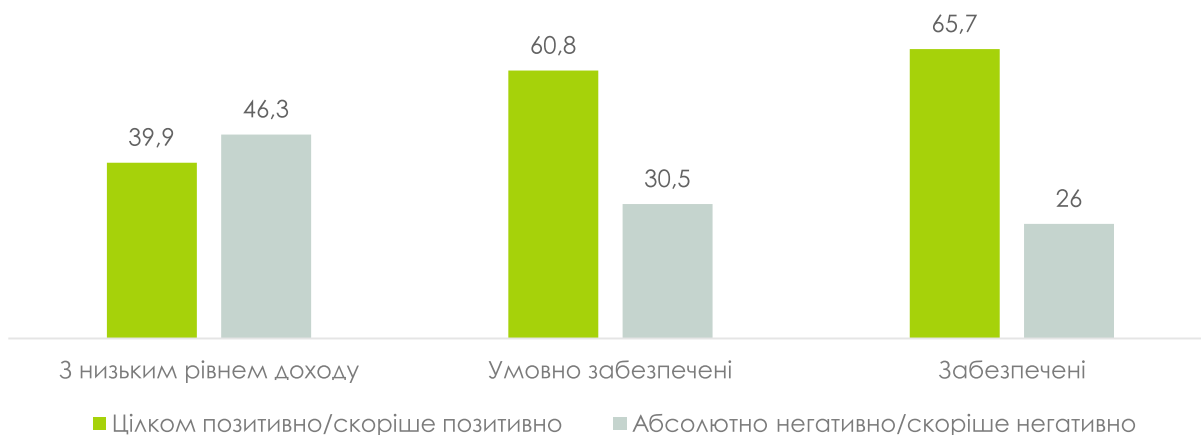
Ставлення до кремації

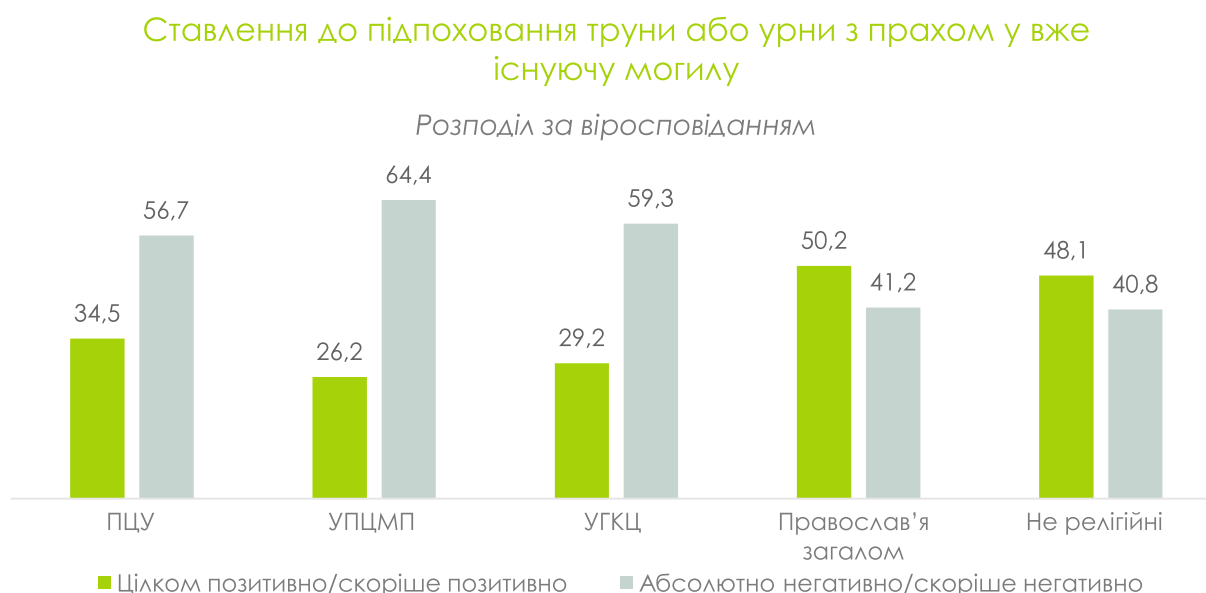
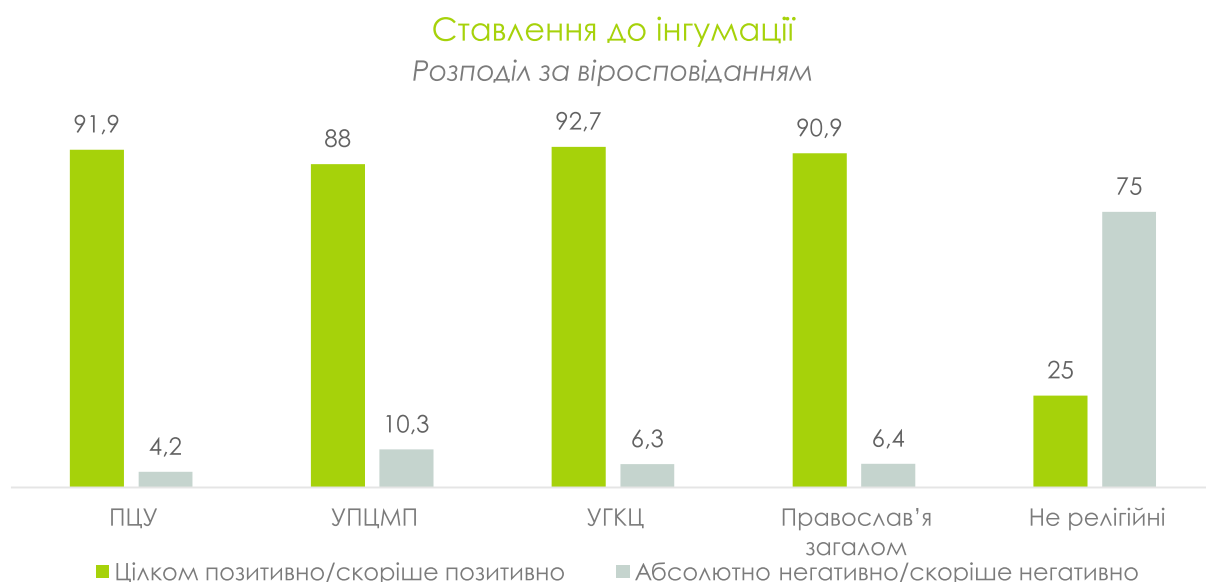
Розподіл за рівнем освіти

Ставлення до кремації

Розподіл за матеріальним становищем

ЩО ДЛЯ УКРАЇНЦІВ ВАЖЛИВО ПРИ ПОХОВАННІ?

У ході опитування респондентам було запропоновано назвати, що для них має принципово важливе значення при похованні померлих. За допомогою цього питання вивчалися ціннісні орієнтири поховальних практик українців.

Відповіді засвідчили, що для більшості опитаних принципово важливе значення мають такі аспекти: щоби про померлу людину залишалася пам'ять – **60,3%**, щоби людина була похована на рідній землі – **59,8%**, щоби людина була похована поруч із близькими – **53,7%**, щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі – **51,7%**. Також для багатьох важливо, аби були дотримані традиції (**49,8%**) та здійснені необхідні релігійні обряди (**40,6%**).

Показово, що питанням вартості поховання переймається порівняно небагато людей - аби поховання було якомога дешевшим принципово важливо лише для третини респондентів **(31,9%)**. Найменш принципово для українців - це щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю, цей варіант назвала лише чверть опитаних.

В цьому питанні дещо відрізняються запити мешканців Києва. Серед п'яти найбільш важливих аспектів у похованні померлих для них є те, щоби поховання було якомога дешевшим **(28,5%)**. А от здійснення релігійних обрядів знаходиться на останньому місці, цей варіант визначили як принципово важливий лише **9,3%** киян. Очікувано, що цей варіант є серед найменш принципово важливих для нерелігійних людей **(16,3%)**, а також для мешканців великих міст **(19,2%)**.

Що для Вас має принципове значення у похованні померлих?

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

На загал, проведене опитування виявило, що українці мають вельми традиційні погляди на питання поховання померлих. Вони більше схильні до традиційного способу поховання - інгумації, а у поховальних практиках значною мірою орієнтовані на релігійні традиції та обряди.

Водночас деякі альтернативні способи поховання мають чималий потенціал для розвитку в Україні. Насамперед ідеться про кремацію, до якої загалом позитивно ставиться більше половини населення, а понад 20% опитаних, що задумувалися над способом свого поховання, схильні обрати саме цей варіант. Також в Україні потенційно є запит на біопоховання (або екопоховання) праху, враховуючи що 28% опитаних висловили позитивне ставлення до цього способу, причому більше 20% навіть у сільській місцевості.

Щодо інших інноваційних способів поховання померлих (як-от ресомація, промесія, компостування) українці поки що є вельми скептичними і здебільшого висловлюють негативне ставлення. Однак можна зробити припущення, що такі оцінки значною мірою обумовлені тим, що громадяни знають про них дуже мало, тож з обережністю ставляться до невідомого. На це зокрема вказує те, що, по-перше, ці способи є радше експериментальними, а в Україні вони недоступні й поки що маловідомі широкому загалу; по-друге, значна частка респондентів (від 13% до 17%) взагалі не змогла висловити ставлення до відповідних способів поховання; по-третє, спостерігається пряма залежність між рівнем освіти та ставленням до альтернативних способів поховання померлих.

Враховуючи зазначене, на рівні державної політики сьогодні вкрай важливо створити сприятливі умови для розвитку щонайменше кремації та біопоховань в Україні. Своєю чергою, активне використання громадянами цих видів поховання дозволить частково долати проблему дефіциту місць на кладовищах. Щодо інших альтернативних способів поховання варто розглядати лише можливість їх узаконення, в той час як їх розвиток і популяризація серед населення є питанням далекої перспективи.

Також слід відзначити, що значна частина українців (37,5%) позитивно ставиться до підпоховання тіл або праху у вже існуючі могили, особливо у великих містах (більше половини опитаних), де, вочевидь, кладовища переповнені. Це дає підстави вважати, що повторне використання існуючих могил, зокрема покинутих, в нас цілком можливе, але для цього потрібна розробка та впровадження відповідних організаційно-правових механізмів.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗАГАЛОМ

1. Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

Так, доводилося	30,1
Ні, не доводилося	69,9

2. Чи стикалися Ви з якимись із наведених нижче ситуацій при організації поховання Ваших близьких? (% серед респондентів, які у запитанні №1 обрали варіант «так, доводилося»). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

У моргу не було вільних місць для розміщення тіла померлої людини	4,2
Ви хотіли здійснити кремацію тіла, однак не змогли цього зробити через відсутність крематорію у Вашому регіоні	1,1
Були проблеми з виділенням місця для поховання на кладовищі або ніші у колумбарії	13,0
Довелося певний час чекати у черзі, аби здійснити кремацію тіла	1,0
Довелося заплатити за місце для поховання на кладовищі / ніші в колумбарії	20,7
Лікарі, патологоанатоми, представники поліції або судово-медичні експерти, які оглядали тіло, рекомендували або намагалися Вам нав'язати конкретних надавачів ритуальних послуг	2,3
Представники компаній, що надають ритуальні послуги, самостійно зв'язувалися з Вами і пропонували допомогу, хоча Ви до них не зверталися	13,2
Довелося платити за швидке вирішення деяких питань, пов'язаних із похованням	16,9
Вам намагалися нав'язати якісь послуги, пов'язані з похованням, які насправді були не потрібні	12,0
Деякі ритуальні послуги були дуже дорогими	46,0
Деякі надавачі ритуальних послуг поводити себе нетактовно	4,8
Деякі ритуальні послуги були надані неякісно	3,5
Інше	1,5
Не стикався/-ася з жодною з наведених ситуацій	36,0
Важко відповісти	4,8

3. Які з наведених дій і ритуалів Ви виконували при організації поховання та подальшого вшанування пам'яті Вашої близької людини? (% серед респондентів, які у запитанні №1 обрали варіант «так, доводилося»). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

Направляли тіло до моргу для проведення судово-медичної експертизи	40,8
Замовляли в моргу послуги з омивання та одягання тіла	43,1
Залишали тіло в моргу на зберігання	27,2
Замовляли бальзамування тіла (незалежно від того, в моргу чи на дому)	7,8
Здійснювали омивання та одягання тіла вдома	27,0
Замовляли відспівування померлого в день поховання, інший подібний обряд	53,0
Організовували публічне прощання з померлою людиною у залі або храмі	22,0
Замовляли музичний супровід / оркестр під час поховання	4,9

Організовували почесний салют під час поховання	1,2
Покладали на місце поховання живі квіти	63,2
Покладали на місце поховання штучні квіти або вінки	64,0
Організовували поминальний обід у день поховання	69,2
Організовували поминальний обід через певний час після поховання (наприклад, на 9-й день, 40-й день тощо)	58,5
Відвідували місце поховання через певний час після похорону	61,8
Тримали траур упродовж певного часу	50,8
Молилися за упокій померлої людини	54,5
Роздавали їжу чи дарунки за поману	46,4
Замовляли служби чи інші релігійні обряди за упокій у храмі	49,6
Розміщували некрологи у засобах масової інформації або на сайтах в Інтернеті	0,6
Розміщували дописи-спомини у соціальних мережах (Facebook, Twitter, Instagram тощо)	2,6
Розміщували фото/відео спомини на Інтернет-ресурсах (Youtube, TikTok, соцмережі)	0,7
Інше	1,8
Нічого не робили з переліченого	6,3
Важко відповісти	2,8

4. Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

Так, задумувався (-лася)	26,5
Ні, не задумувався (-лася)	73,5

5. Якщо Ви задумувалися про те, як Ви хочете бути поховані, то якому способу Ви схильні віддати перевагу? (% серед респондентів, які у запитанні №4 обрали варіант «так, задумувався (-лася)»)

Закопування труни з тілом у могилі (інгумація)	67,8
Спалювання (кремація) тіла з подальшим розміщенням урни з прахом в колумбарії або її закопуванням у могилі	19,0
Спалювання (кремація) тіла з подальшим розвіюванням праху	3,1
Спалювання (кремація) тіла з подальшим захороненням праху в лісі чи іншій зеленій зоні (екопоховання)	0,8
Інший альтернативний спосіб поховання	0,7
Хочу пожертвувати своє тіло для науки	1,0
Мені все одно, в який спосіб бути похованим / -ною	5,1
Важко відповісти	2,4

6. Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання? (% серед усіх респондентів)

	Цілко м позити вно	Скорі ше позити вно	Скорі ше негати вно	Абсолют но негативн о	Важко відповіс ти
Закопування труни з тілом у могилі (інгумація)	64,6	26,0	3,6	2,3	3,6
Спалювання тіла (кремація)	24,5	29,0	16,5	19,4	10,7
Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація)	1,6	4,7	19,7	61,6	12,9
Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрошматки завдяки вібрації (промесія)	1,4	4,6	16,7	64,1	13,2
Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин)	2,0	5,6	16,0	61,2	15,1
Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання)	5,9	22,1	13,2	41,9	16,9
Розвіювання праху	5,0	14,4	16,5	47,3	16,9
Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу	14,7	22,8	13,3	39,7	9,5
Пожертва тіла для науки	3,4	13,6	16,2	45,0	21,8

7. Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

Щоби були дотримані традиції	49,8
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	40,6
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	51,7
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	25,0
Щоби поховання було якомога дешевшим	31,9
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	60,3
Щоби людина була похована поруч із близькими	53,7
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	28,8
Щоби людина була похована на рідній землі	59,8
Щоби поховання було здійснене гідно і з почестями	38,2
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	26,2
Інше	0,7

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА СТАТТЮ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Так, доводилося	27,3	32,4
Ні, не доводилося	72,7	67,6

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Так, задумувався (-лася)	23,8	28,8
Ні, не задумувався (-лася)	76,2	71,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	64,9	63,4
Скоріше позитивно	24,3	28,4
Скоріше негативно	3,1	3,8
Абсолютно негативно	2,4	2,2
Важко відповісти	5,3	2,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Спалювання тіла (кремація) (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	24,9	23,9
Скоріше позитивно	27,8	30,0
Скоріше негативно	18,1	15,2
Абсолютно негативно	17,0	21,6
Важко відповісти	12,3	9,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація) (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	1,1	2,0
Скоріше позитивно	4,4	5,0
Скоріше негативно	20,9	17,6
Абсолютно негативно	58,1	64,6
Важко відповісти	15,4	10,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія)** (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	1,3	1,4
Скоріше позитивно	5,1	4,6
Скоріше негативно	18,1	16,7
Абсолютно негативно	61,0	64,2
Важко відповісти	14,5	13,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин)** (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	1,5	2,4
Скоріше позитивно	6,4	5,0
Скоріше негативно	17,4	14,9
Абсолютно негативно	57,0	64,8
Важко відповісти	17,6	13,0

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання)** (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	5,7	6,2
Скоріше позитивно	22,4	21,8
Скоріше негативно	13,6	13,0
Абсолютно негативно	40,4	43,0
Важко відповісти	17,8	16,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розвіювання праху** (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	5,3	4,8
Скоріше позитивно	15,9	13,0
Скоріше негативно	18,5	14,8
Абсолютно негативно	41,3	52,4
Важко відповісти	19,0	15,0

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	15,2	14,3
Скоріше позитивно	23,6	22,2
Скоріше негативно	15,4	11,5
Абсолютно негативно	35,7	43,0
Важко відповісти	10,1	9,0

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	Чоловіки	Жінки
Цілком позитивно	3,5	3,3
Скоріше позитивно	14,5	12,7
Скоріше негативно	18,3	14,5
Абсолютно негативно	39,9	49,2
Важко відповісти	23,8	20,4

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	Чоловіки	Жінки
Щоби були дотримані традиції	46,7	52,3
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	37,3	43,3
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	50,8	52,5
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	23,5	26,2
Щоби поховання було якомога дешевшим	30,9	32,8
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	57,5	62,7
Щоби людина була похована поруч із близькими	51,2	55,8
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	27,5	29,9
Щоби людина була похована на рідній землі	57,3	62,0
Щоби поховання було здійснене гідно і з почесами	37,8	38,6
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	23,9	28,1
Інше	0,8	0,6

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА ВІКОМ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Так, доводилося	11,6	17,6	24,4	29,8	35,9	40,4
Ні, не доводилося	88,4	82,4	75,6	70,2	64,1	59,6

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Так, задумувався (-лася)	16,3	5,4	14,6	22,8	28,9	48,7
Ні, не задумувався (-лася)	83,7	94,6	85,4	77,2	71,1	51,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	52,4	61,5	57,4	58,5	66,3	74,2
Скоріше позитивно	31,0	23,6	33,0	29,2	28,9	20,0
Скоріше негативно	9,5	5,4	4,1	4,1	0	2,9
Абсолютно негативно	2,4	2,0	3,6	2,9	1,8	1,1
Важко відповісти	4,8	7,4	2,0	5,3	3,0	1,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Спалювання тіла (кремація) (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	28,6	36,5	29,3	24,0	21,1	16,4
Скоріше позитивно	31,0	25,7	34,3	33,9	33,7	20,8
Скоріше негативно	16,7	10,8	14,6	17,0	13,3	22,3
Абсолютно негативно	16,7	12,2	12,6	14,0	24,1	29,2
Важко відповісти	7,1	14,9	9,1	11,1	7,8	11,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація) (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	4,7	2,0	1,5	1,8	1,8	1,1
Скоріше позитивно	16,3	4,7	6,1	1,2	7,2	2,5
Скоріше негативно	18,6	20,8	18,2	25,3	14,5	18,2
Абсолютно негативно	46,5	55,0	63,6	58,8	60,2	68,4
Важко відповісти	14,0	17,4	10,6	12,9	16,3	9,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія) (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	9,3	0,7	2,0	0,6	1,8	0,7
Скоріше позитивно	9,3	7,4	4,0	4,1	6,6	2,2
Скоріше негативно	14,0	17,4	16,2	20,3	15,6	15,7

Абсолютно негативно	51,2	58,4	65,7	61,0	62,3	70,8
Важко відповісти	16,3	16,1	12,1	14,0	13,8	10,6

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин)** (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	4,7	4,1	1,5	3,5	1,8	0,7
Скоріше позитивно	18,6	7,4	3,0	1,7	9,6	4,4
Скоріше негативно	16,3	10,8	20,2	20,3	13,2	14,6
Абсолютно негативно	46,5	58,8	60,1	58,1	60,5	67,5
Важко відповісти	14,0	18,9	15,2	16,3	15,0	12,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання)** (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	11,9	6,8	5,6	5,3	7,2	4,4
Скоріше позитивно	21,4	25,7	25,4	24,0	20,5	17,5
Скоріше негативно	19,0	10,8	15,2	14,0	12,7	11,7
Абсолютно негативно	31,0	41,9	36,0	37,4	42,8	50,4
Важко відповісти	16,7	14,9	17,8	19,3	16,9	16,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розвіювання праху** (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	7,0	9,5	5,1	5,8	4,2	1,8
Скоріше позитивно	18,6	14,2	17,2	14,0	16,3	11,3
Скоріше негативно	16,3	16,9	17,7	20,3	15,1	13,9
Абсолютно негативно	44,2	42,6	39,9	41,3	45,8	60,6
Важко відповісти	14,0	16,9	20,2	18,6	18,7	12,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу** (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	11,6	12,2	16,2	18,6	18,6	10,9
Скоріше позитивно	27,9	20,3	23,2	23,8	24,6	21,5
Скоріше негативно	16,3	15,5	15,2	14,0	10,2	12,0
Абсолютно негативно	25,6	39,2	33,8	32,6	41,9	49,1
Важко відповісти	18,6	12,8	11,6	11,0	4,8	6,5

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Цілком позитивно	9,5	6,1	3,6	1,2	3,6	2,2
Скоріше позитивно	16,7	19,7	11,7	18,2	12,6	8,4
Скоріше негативно	19,0	15,6	17,8	17,1	16,2	14,9
Абсолютно негативно	38,1	34,7	41,1	39,4	47,3	56,4
Важко відповісти	16,7	23,8	25,9	24,1	20,4	18,2

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	16-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60+
Щоби були дотримані традиції	45,8	39,3	49,6	51,4	51,0	54,4
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	26,8	36,8	36,7	39,6	40,3	48,3
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	35,5	49,5	50,4	49,3	53,9	56,4
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	15,0	25,6	24,1	26,1	28,2	24,1
Щоби поховання було якомога дешевшим	26,3	29,5	27,5	24,4	35,9	39,6
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	62,0	54,6	60,0	58,5	63,5	62,6
Щоби людина була похована поруч із близькими	39,8	47,0	48,8	56,2	55,3	60,4
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	27,8	27,9	29,3	22,2	38,7	27,2
Щоби людина була похована на рідній землі	51,2	54,4	55,3	59,7	61,8	66,3
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	31,5	30,8	37,5	36,5	44,0	41,3
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	18,0	23,4	28,0	25,6	23,1	29,9
Інше	2,7	1,1	0,4	1,3	0	0,3

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Так, доводилося	22,1	35,1	21,1	42,9	28,7	23,1
Ні, не доводилося	77,9	64,9	78,9	57,1	71,3	76,9

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Так, задумувався (-лася)	28,6	28,4	20,6	33,1	20,1	28,6
Ні, не задумувався (-лася)	71,4	71,6	79,4	66,9	79,9	71,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	43,4	85,8	66,2	55,3	64,0	67,7
Скоріше позитивно	46,1	9,0	22,8	37,9	28,7	16,5
Скоріше негативно	2,6	1,5	2,5	3,2	3,7	8,3
Абсолютно негативно	1,3	1,5	4,6	1,6	0	3,0
Важко відповісти	6,6	2,2	3,8	2,0	3,7	4,5

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Спалювання тіла (кремація) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	33,8	26,1	22,8	26,1	20,6	22,4
Скоріше позитивно	46,8	22,4	24,9	36,8	25,5	22,4
Скоріше негативно	2,6	20,1	19,0	10,3	17,6	26,9
Абсолютно негативно	6,5	28,4	21,9	15,4	22,4	17,2
Важко відповісти	10,4	3,0	11,4	11,5	13,9	11,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	0	0	1,7	1,2	0,6	6,7
Скоріше позитивно	2,6	5,2	4,2	7,5	1,2	6,0
Скоріше негативно	21,8	15,7	25,7	17,4	15,9	16,4
Абсолютно негативно	51,3	70,9	57,4	58,9	66,5	64,2
Важко відповісти	24,4	8,2	11,0	15,0	15,9	6,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	0	0	0,8	1,2	0,6	5,9
Скоріше позитивно	2,6	6,0	4,6	6,3	1,8	4,4
Скоріше негативно	21,8	14,2	21,4	14,2	10,4	20,7
Абсолютно негативно	51,3	72,4	61,8	64,4	68,3	61,5
Важко відповісти	24,4	7,5	11,3	13,8	18,9	7,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	1,3	0,7	1,7	1,2	2,4	6,0
Скоріше позитивно	6,5	3,7	2,1	8,7	3,0	9,7
Скоріше негативно	23,4	14,1	19,4	15,4	12,2	14,2
Абсолютно негативно	44,2	68,1	64,6	58,1	67,1	56,7
Важко відповісти	24,7	13,3	12,2	16,6	15,2	13,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання) (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	2,6	4,5	2,1	6,7	3,7	17,3
Скоріше позитивно	35,1	15,7	16,8	32,0	17,7	17,3
Скоріше негативно	9,1	17,9	18,5	8,3	11,0	13,5
Абсолютно негативно	27,3	47,0	51,3	37,2	47,0	31,6
Важко відповісти	26,0	14,9	11,3	15,8	20,7	20,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розвіювання праху (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	2,6	6,0	2,9	2,4	2,5	17,2
Скоріше позитивно	22,1	9,7	11,3	18,5	12,3	14,9
Скоріше негативно	11,7	16,4	19,7	14,2	14,1	20,9
Абсолютно негативно	36,4	59,7	54,8	43,7	50,3	30,6
Важко відповісти	27,3	8,2	11,3	21,3	20,9	16,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до

таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	17,1	9,7	4,2	13,7	21,5	30,6
Скоріше позитивно	52,6	16,4	13,1	25,1	23,3	23,9
Скоріше негативно	6,6	13,4	21,5	10,2	12,3	9,7
Абсолютно негативно	9,2	53,7	48,1	44,3	33,1	27,6
Важко відповісти	14,5	6,7	13,1	6,7	9,8	8,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Цілком позитивно	2,6	3,0	2,5	2,0	2,5	9,7
Скоріше позитивно	20,8	8,9	10,5	17,7	12,3	12,7
Скоріше негативно	7,8	14,8	19,7	15,0	14,1	21,6
Абсолютно негативно	32,5	55,6	54,2	43,7	41,1	32,1
Важко відповісти	36,4	17,8	13,0	21,7	30,1	23,9

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	Київ	Північ	Захід	Центр	Південь	Схід
Щоби були дотримані традиції	26,4	63,6	48,7	49,6	54,3	46,0
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	9,3	55,7	42,9	49,3	30,3	35,2
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	32,6	64,9	50,1	51,8	52,1	51,4
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	13,7	22,1	16,3	41,4	18,7	26,2
Щоби поховання було якомога дешевшим	28,5	31,7	23,6	39,2	41,0	24,1
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	61,5	54,9	51,7	73,8	69,9	43,3
Щоби людина була похована поруч із близькими	49,4	68,8	32,4	63,6	60,6	51,6
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	15,5	21,0	25,1	38,6	33,9	25,9
Щоби людина була похована на рідній землі	46,2	70,1	45,5	67,5	64,7	62,3
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	17,7	40,0	37,2	46,9	32,9	39,9
Щоби на могилі був	9,8	39,2	23,3	30,2	22,1	25,2

встановлений гарний пам'ятник						
Інше	3,1	1,2	0	0,8	0	0,6

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА РОЗМІРОМ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Так, доводилося	28,6	33,6	26,5	38,0	24,2
Ні, не доводилося	71,4	66,4	73,5	62,0	75,8

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Так, задумувався (-лася)	23,0	25,5	17,6	22,7	37,4
Ні, не задумувався (-лася)	77,0	74,5	82,4	77,3	62,6

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	72,0	74,4	76,8	65,6	38,5
Скоріше позитивно	22,8	17,2	14,5	20,2	49,1
Скоріше негативно	1,2	2,3	2,9	5,5	6,6
Абсолютно негативно	3,4	0,9	2,9	3,7	0,9
Важко відповісти	0,6	5,1	2,9	4,9	4,9

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Спалювання тіла (кремація)** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	21,2	18,4	26,5	25,2	33,9
Скоріше позитивно	25,5	31,3	20,6	28,2	35,2
Скоріше негативно	21,5	13,8	22,1	17,2	9,7
Абсолютно негативно	22,4	22,6	22,1	15,3	13,7
Важко відповісти	9,5	13,8	8,8	14,1	7,5

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація)** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	0,9	0,9	4,4	1,2	3,1
Скоріше позитивно	1,8	5,6	0	8,0	7,0
Скоріше негативно	18,1	18,1	16,2	22,1	20,2
Абсолютно негативно	68,7	63,9	72,1	56,4	49,6
Важко відповісти	10,4	11,6	7,4	12,3	20,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія)** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	0,9	0,9	2,9	0	3,1
Скоріше позитивно	1,2	6,0	2,9	8,0	6,2
Скоріше негативно	16,3	15,3	11,8	16,0	20,7
Абсолютно негативно	72,3	67,1	72,1	61,1	49,8
Важко відповісти	9,2	10,6	10,3	14,8	20,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин)** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	0,9	1,9	0	1,2	5,3
Скоріше позитивно	3,4	4,6	2,9	5,5	10,6
Скоріше негативно	12,6	13,9	11,6	20,9	20,7
Абсолютно негативно	69,3	63,0	78,3	57,1	45,4
Важко відповісти	13,8	16,7	7,2	15,3	18,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання)** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	4,0	3,2	11,4	3,1	11,5
Скоріше позитивно	20,3	16,7	11,4	18,5	35,8
Скоріше негативно	14,8	13,0	12,9	16,0	9,3
Абсолютно негативно	47,7	44,9	54,3	45,7	24,3
Важко відповісти	13,2	22,2	10,0	16,7	19,0

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розвіювання праху** (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	2,1	2,8	1,5	4,9	12,3
Скоріше позитивно	11,3	13,0	14,7	12,3	21,6
Скоріше негативно	16,0	20,8	13,2	16,6	14,1
Абсолютно негативно	55,5	46,8	55,9	49,1	32,2
Важко відповісти	15,0	16,7	14,7	17,2	19,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	11,3	15,2	13,2	5,5	26,1
Скоріше позитивно	18,1	27,2	7,4	13,4	36,7
Скоріше негативно	14,1	11,1	11,8	18,9	10,6
Абсолютно негативно	49,7	35,5	61,8	50,6	15,0
Важко відповісти	6,7	11,1	5,9	11,6	11,5

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Цілком позитивно	1,2	1,9	5,9	5,6	5,8
Скоріше позитивно	10,7	12,5	4,4	12,3	22,2
Скоріше негативно	17,8	14,8	13,2	17,9	14,7
Абсолютно негативно	48,2	44,0	57,4	47,5	36,0
Важко відповісти	22,1	26,9	19,1	16,7	21,3

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	Село	Місто з населенням до 50 тис.	Місто з населенням 51-100 тис.	Місто з населенням 101-500 тис.	Місто з населенням понад 500 тис.
Щоби були дотримані традиції	56,9	51,9	53,6	55,1	32,6
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	49,6	42,3	50,0	45,9	19,2
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	59,3	63,7	45,5	47,8	33,9
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	30,9	21,3	10,7	19,2	28,4
Щоби поховання було якомога дешевшим	37,3	31,3	28,0	29,8	27,4

Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	66,6	58,4	65,7	55,5	55,0
Щоби людина була похована поруч із близькими	61,3	51,7	54,0	47,5	49,0
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	33,9	30,7	20,2	19,4	29,0
Щоби людина була похована на рідній землі	68,6	63,3	49,1	53,7	51,7
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	43,9	38,0	46,7	33,8	30,8
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	30,0	22,7	35,2	31,2	17,8
Інше	0,3	0,5	1,1	0,9	1,0

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА РІВНЕМ ОСВІТИ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Так, доводилося	50,0	32,5	32,0	23,8
Ні, не доводилося	50,0	67,5	68,0	76,2

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Так, задумувався (-лася)	42,9	26,7	27,6	22,7
Ні, не задумувався (-лася)	57,1	73,3	72,4	77,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	76,2	70,7	65,3	57,5

Скоріше позитивно	14,3	22,7	25,2	32,1
Скоріше негативно	4,8	2,0	3,4	4,5
Абсолютно негативно	0	2,0	2,5	2,2
Важко відповісти	4,8	2,7	3,6	3,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Спалювання тіла (кремація) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	9,5	23,3	21,7	32,0
Скоріше позитивно	4,8	18,7	29,4	36,1
Скоріше негативно	38,1	18,0	17,1	12,6
Абсолютно негативно	42,9	30,7	19,9	10,8
Важко відповісти	4,8	9,3	11,8	8,6

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	2,0	1,4	1,9
Скоріше позитивно	0	4,0	4,5	5,9
Скоріше негативно	33,3	13,4	16,9	26,0
Абсолютно негативно	52,4	69,1	65,0	51,3
Важко відповісти	14,3	11,4	12,2	14,9

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	2,0	0,9	1,9
Скоріше позитивно	4,5	2,0	4,7	6,0
Скоріше негативно	27,3	12,0	15,8	20,5
Абсолютно негативно	54,5	72,7	67,0	54,5
Важко відповісти	13,6	11,3	11,7	17,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	2,0	2,0	2,2
Скоріше позитивно	4,8	6,0	6,1	4,8
Скоріше негативно	23,8	11,3	13,8	22,7
Абсолютно негативно	57,1	68,9	64,3	50,9
Важко відповісти	14,3	11,9	13,8	19,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання) (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	8,7	5,2	6,3
Скоріше позитивно	4,8	21,3	19,7	29,0
Скоріше негативно	23,8	10,7	12,6	15,2
Абсолютно негативно	57,1	43,3	46,9	29,7
Важко відповісти	14,3	16,0	15,6	19,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розвіювання праху (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	8,0	4,5	4,8
Скоріше позитивно	4,5	14,0	12,6	19,3
Скоріше негативно	31,8	9,3	16,2	20,1
Абсолютно негативно	50	55,3	51,0	34,9
Важко відповісти	13,6	13,3	15,8	20,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	4,5	21,3	13,3	14,9
Скоріше позитивно	13,6	22,7	21,4	27,2
Скоріше негативно	22,7	11,3	11,5	16,8
Абсолютно негативно	45,5	34,7	46,4	28,0
Важко відповісти	13,6	10,0	7,4	13,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Цілком позитивно	0	5,3	3,1	3,3
Скоріше позитивно	4,5	8,6	13,6	17,4
Скоріше негативно	22,7	17,1	15,1	17,4
Абсолютно негативно	59,1	44,7	50,3	33,0
Важко відповісти	13,6	24,3	18,0	28,9

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	Початкова чи базова середня освіта	Повна загальна середня освіта	Середня спеціальна освіта	Вища освіта
Щоби були дотримані традиції	43,8	56,8	49,8	46,4
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	24,3	39,8	44,4	34,4
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	49,6	51,9	55,3	44,3
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	25,4	21,7	26,5	23,3
Щоби поховання було якомога дешевшим	35,3	34,9	34,8	24,4
Щоби про померлу	52,7	64,0	58,1	63,1

людину залишалася пам'ять				
Щоби людина була похована поруч із близькими	57,4	62,0	53,1	50,0
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	24,7	33,4	29,5	25,3
Щоби людина була похована на рідній землі	51,0	70,3	58,8	57,0
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	17,2	38,9	37,5	40,9
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	19,9	26,8	26,2	26,6
Інше	0	1,3	0,3	1,2

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА МАТЕРІАЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Так, доводилося	41,9	22,4	23,0
Ні, не доводилося	58,1	77,6	77,0

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Так, задумувався (-лася)	35,0	21,6	20,5
Ні, не задумувався (-лася)	65,0	78,4	79,5

Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	73,9	56,7	60,5
Скоріше позитивно	18,5	32,6	29,8
Скоріше негативно	2,3	4,3	3,9

Абсолютно негативно	2,1	2,5	2,0
Важко відповісти	3,1	3,8	3,9

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Спалювання тіла (кремація)** (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	18,5	26,7	31,9
Скоріше позитивно	21,4	34,1	33,8
Скоріше негативно	17,7	16,3	14,2
Абсолютно негативно	28,6	14,2	11,8
Важко відповісти	13,8	8,7	8,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація)** (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	1,6	1,8	1,5
Скоріше позитивно	3,4	6,1	3,9
Скоріше негативно	15,9	21,4	20,6
Абсолютно негативно	66,9	57,8	59,8
Важко відповісти	12,2	13,0	14,2

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія)** (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	1,0	1,8	1,0
Скоріше позитивно	3,4	5,1	5,4
Скоріше негативно	14,1	17,3	20,6
Абсолютно негативно	69,7	61,6	59,3
Важко відповісти	11,7	14,2	13,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин) (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	1,0	2,5	2,9
Скоріше позитивно	4,2	6,6	5,9
Скоріше негативно	13,3	17,8	18,5
Абсолютно негативно	67,4	56,6	58,5
Важко відповісти	14,1	16,5	14,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання) (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	5,7	6,4	4,9
Скоріше позитивно	13,1	29,1	26,5
Скоріше негативно	13,6	13,0	13,2
Абсолютно негативно	51,2	32,7	41,7
Важко відповісти	16,4	18,9	13,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розвіювання праху (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	2,1	6,6	7,8
Скоріше позитивно	9,4	17,0	18,6
Скоріше негативно	14,6	19,1	14,7
Абсолютно негативно	60,3	36,1	43,1
Важко відповісти	13,6	21,1	15,7

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	14,1	16,5	13,7
Скоріше позитивно	16,1	28,2	25,0
Скоріше негативно	12,0	13,0	16,7
Абсолютно негативно	50,5	31,8	33,3
Важко відповісти	7,3	10,4	11,3

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Цілком позитивно	3,9	3,0	3,4
Скоріше позитивно	8,1	17,8	16,6
Скоріше негативно	14,1	18,3	16,6
Абсолютно негативно	55,2	36,8	40,0
Важко відповісти	18,8	24,1	23,4

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	Громадяни з низьким рівнем доходу	Умовно забезпечені	Забезпечені
Щоби були дотримані традиції	56,7	47,2	40,0
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	51,2	33,6	35,8
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	61,4	44,1	48,1
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	30,8	21,6	21,5
Щоби поховання було якомога дешевшим	44,1	23,6	24,3
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	68,8	55,7	52,3

Щоби людина була похована поруч із близькими	64,5	48,7	43,0
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	32,5	28,6	23,1
Щоби людина була похована на рідній землі	69,5	50,7	59,6
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	39,1	38,9	37,4
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	31,7	21,9	22,8
Інше	0,2	0,5	1,9

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗА ВІРОСПОВІДАнням

Чи доводилося Вам упродовж п'яти останніх років ховати померлих родичів чи інших близьких людей? (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Так, доводилося	34,1	36,4	13,5	29,9	23,9
Ні, не доводилося	65,9	63,6	86,5	70,1	76,1

Чи задумувалися Ви коли-небудь про те, в який спосіб Ви би хотіли бути поховані після смерті? (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Так, задумувався (-лася)	26,0	39,0	10,3	28,0	23,1
Ні, не задумувався (-лася)	74,0	61,0	89,7	72,0	76,9

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Закопування труни з тілом у могилі (інгумація) (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	64,0	69,2	70,8	61,5	0
Скоріше позитивно	27,9	18,8	21,9	29,4	25,0
Скоріше негативно	2,2	6,0	6,3	4,3	0
Абсолютно негативно	2,0	4,3	0	2,1	75,0
Важко відповісти	3,9	1,7	1	2,7	0

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Спалювання тіла (кремація)** (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	28,2	15,3	15,6	23,1	30,3
Скоріше позитивно	25,8	22,0	43,8	35,5	29,4
Скоріше негативно	14,6	26,3	14,6	15,6	12,8
Абсолютно негативно	20,7	24,6	20,8	14,0	17,4
Важко відповісти	10,7	11,9	5,2	11,8	10,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Розчинення тіла у хімічному розчині (ресомация або рідка кремація)** (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	1,3	2,5	1,0	2,1	0,9
Скоріше позитивно	3,7	3,4	12,4	5,3	1,8
Скоріше негативно	21,0	21,2	25,8	9,0	22,9
Абсолютно негативно	60,3	66,1	55,7	70,2	51,4
Важко відповісти	13,8	6,8	5,2	13,3	22,9

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Заморожування тіла з подальшим розколюванням на мікрочастинки завдяки вібрації (промесія)** (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	1,7	0,8	1,0	0,5	0,9
Скоріше позитивно	3,5	2,5	9,3	4,8	5,6
Скоріше негативно	17,0	21,2	21,6	11,8	17,8
Абсолютно негативно	64,4	66,9	62,9	68,4	53,3
Важко відповісти	13,3	8,5	5,2	14,4	22,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: **Компостування (перетворення тіла на ґрунт з подальшою висадкою в ньому рослин)** (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	1,7	2,5	0	2,7	1,8
Скоріше позитивно	4,8	2,5	4,2	10,2	4,6
Скоріше негативно	16,2	17,8	20,8	11,8	20,2
Абсолютно негативно	63,1	64,4	67,7	58,1	48,6
Важко відповісти	14,2	12,7	7,3	17,2	24,8

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Захоронення праху в спеціально відведених зелених зонах (екопоховання) (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	4,4	11,1	2,1	7,5	6,5
Скоріше позитивно	21,2	11,1	22,9	27,8	24,1
Скоріше негативно	14,7	18,8	16,7	8,0	10,2
Абсолютно негативно	43,3	47,9	51,0	32,6	40,7
Важко відповісти	16,4	11,1	7,3	24,1	18,5

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Розвіювання праху (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	3,7	8,5	2,1	4,8	10,2
Скоріше позитивно	12,4	6,8	19,6	17,6	17,6
Скоріше негативно	15,1	24,6	12,4	18,2	13,9
Абсолютно негативно	50,9	50,8	57,7	36,9	38,9
Важко відповісти	17,9	9,3	8,2	22,5	19,4

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Підпоховання труни або урни з прахом у вже існуючу могилу (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	14,4	9,3	5,2	17,6	25,9
Скоріше позитивно	20,1	16,9	24,0	32,6	22,2
Скоріше негативно	13,5	24,6	13,5	8,6	10,2
Абсолютно негативно	43,2	39,8	45,8	32,6	30,6
Важко відповісти	8,7	9,3	11,5	8,6	11,1

Нині у світі застосовуються різні способи обробки та поховання тіла померлої людини. Деякі з них наведені нижче. Висловіть, будь ласка, Ваше ставлення до таких способів поховання: Пожертва тіла для науки (% серед усіх респондентів)

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Цілком позитивно	2,4	2,6	2,1	4,8	6,4
Скоріше позитивно	10,5	12,8	15,5	15,6	21,1
Скоріше негативно	15,3	20,5	21,6	12,9	18,3
Абсолютно негативно	49,9	47,9	51,5	33,9	33,0
Важко відповісти	21,9	16,2	9,3	32,8	21,1

Що для Вас має принципово важливе значення у похованні померлих? (% серед усіх респондентів). Респонденти могли обрати всі варіанти, які підходять.

	ПЦУ	УПЦМП	УГКЦ	Православ'я	Не релігійні
Щоби були дотримані традиції	53,0	55,4	44,2	42,9	46,0
Щоби були здійснені необхідні релігійні обряди	47,2	48,1	44,9	30,2	16,3
Щоби тіло або прах були обов'язково віддані землі	53,2	57,0	54,1	48,3	44,1
Щоби поховання було екологічним і якомога менше шкодило довкіллю	28,1	22,8	22,8	23,8	15,9
Щоби поховання було якомога дешевшим	32,0	30,0	27,3	38,5	26,6
Щоби про померлу людину залишалася пам'ять	63,4	56,1	58,1	65,9	41,9
Щоби людина була похована поруч із близькими	56,3	58,6	47,4	52,5	46,6
Щоби родичі й близькі сумували за померлим	33,5	25,3	25,9	27,7	20,8
Щоби людина була похована на рідній землі	61,7	58,7	63,3	60,2	53,0
Щоби поховання було здійснене гідно і з почеснями	42,4	34,2	40,4	32,9	25,1
Щоби на могилі був встановлений гарний пам'ятник	30,0	20,6	38,3	21,5	10,5
Інше	0,7	0,6	0	1,5	0